

УДК 631.527:635.53.144.142:631.526.32:631.145

НОВІТНИЙ СОРТИМЕНТ ПРЯНО-СМАКОВИХ КОРЕНЕПЛІДНИХ РОСЛИН ЯК СКЛАДОВА ІННОВАЦІЙНОГО РОЗВИТКУ ВІТЧИЗНЯНОГО ОВОЧІВНИЦТВА

М.В. ХАРИЦЬКИЙ,

молодший науковий співробітник Лабораторія селекції та технології
овочевих рослин, Дослідна станція «Маяк» Інституту овочівництва і
баштанництва НААН, с. Крути, Україна

О.В. ПОЗНЯК,

молодший науковий співробітник, с. Крути, Україна

Створення і освоєння у виробництво конкурентоздатного сортименту є невід'ємною складовою інноваційного розвитку вітчизняного овочівництва. В статті подано морфолого-біометричну і господарську характеристики сортів пряно-смакових коренеплідних овочевих рослин селекції ДС «Маяк» ІОБ НААН – пастернаку Стимул, селери Рома і петрушки Стихія - інноваційних продуктів для освоєння в агроформуваннях усіх форм власності і господарювання.

Ключові слова: овочівництво, інноваційний продукт, сорт, освоєння.

Вступ. З початку 90-х років минулого сторіччя галузь овочівництва в Україні зазнала суттєвих змін щодо обсягів вирощування продукції у агроформуваннях різних форм власності та в приватному секторі (частка приватного сектору в даний час складає до 90 %, тоді як в дореформений період 76,5 % виробництва овочевої продукції було зосереджено в крупних високорозвинутих підприємствах) [9]. Така тенденція вплинула на зміну набору овочевих рослин, що вирощуються в Україні. Насамперед спостерігається розширення сортименту за рахунок більш інтенсивного використання мало поширених, але відомих на певній території видів, а також уведення в культуру нових (нетрадиційних) видів рослин, які можуть використовуватися в овочівництві взагалі і у городництві (дрібнотоварному виробництві) зокрема. До першої групи належать пряно-смакові коренеплідні овочеві культури – пастернак, селера, петрушка. Вони містять специфічні речовини, що надають рослинам або їх частинам своєрідного смаку і аромату – ефірні олії, гіркоти тощо. Наявність інших корисних речовин обумовлюють їх високу харчову, дієтичну та лікувальну цінність [8]. На ДС «Маяк» ІОБ НААН України з 1993 року проводиться селекційна робота з цими видами рослин.

Мета роботи: оцінка вихідного матеріалу і створення конкурентоздатних, адаптованих до умов Полісся і Лісостепу України сортів пастернаку, селери і петрушки з комплексом господарсько-цінних ознак.

Методика досліджень. Польові досліді проводились на дослідному полі дослідної станції «Маяк» ІОБ НААН в с. Бакланово Ніжинського району Чернігівської області. Селекційну роботу проводили керуючись загальноприйнятими методиками і сучасними рекомендаціями [1, 2, 5, 6], оцінку створених сортів на відмінність, однорідність і стабільність – за методикою Держсортслужби [3, 4].

Результати досліджень. Інноваційні розробки селекційного характеру повинні бути направлені на створення високопродуктивних, адаптованих до природнокліматичних умов України сортів овочевих рослин, які мають лікувально-профілактичні, протекторні властивості, зовнішню привабливість, придатність до тривалого зберігання, промислової переробки, механізованого збирання та інші ознаки підвищення конкурентоспроможності товарної продукції сортів і гібридів [7].

Основне завдання в селекції пастернаку – створення скоростиглих сортів без бічних розгалужень, високоврожайних, з високою лежкістю. Коренеплоди повинні містити достатню кількість сухих речовин, цукрів, аскорбінової кислоти, бути стійкими проти хвороб і шкідників. Ці вимоги задоволені при створенні сорту Стимул, який одержано методом індивідуально-масового добору із гібридної популяції Петрик х Круглий.

Новий сорт пастернаку Стимул вирізняється високою загальною та товарною урожайністю коренеплодів – відповідно 66,5 т/га та 63,5 т/га, при товарності 95 %. Середня маса одного товарного коренеплоду у сорту Стимул 470 г. Період від масових сходів до товарної стиглості 155 діб. Рослина за габітусом в період повного літнього розвитку піднесена, середньої висоти (близько 60 см), за шириною розетки - середня. Кількість листків в розетці середня – 10 штук. Листкова пластинка за розміром велика: довжиною 40-45 см, шириною близько 25 см. За характером краю листкова пластинка глибоко розрізана. Інтенсивність зеленого забарвлення листка помірна. Черешок листка довгий – 25 см. Коренеплід середньої довжини – 25 см, діаметр у найширшій частині до 8 см (індекс форми 3,12). За формою коренеплід обернено трикутний. Форма голівки коренеплоду злегка увігнута. Забарвлення шкірки коренеплоду біле, коричневі смуги на коренеплоді відсутні. Кількість продихів на коренеплоді – середня. Забарвлення кори коренеплоду біле, стрижневого кореня – кремово-біле. М'якуш коренеплоду щільний, ніжний, соковитий. Бічне розгалуження коренеплоду відсутнє. Вміст сухої речовини у коренеплодах 24,27 %, загального цукру 6,90 %, аскорбінової кислоти 10,38 мг/100 г.; сорт вирізняється низьким рівнем накопичення нітратів.

На ДС «Маяк» ІОБ НААН України проводиться селекційна робота з селерою коренеплідною. Сорт Рома створений методом індивідуально-масового добору із гібридної популяції, отриманої шляхом гібридизації сортів Бергер Вайс Кюгель, Гол, Аніта, Монарх та Максим. Рослина середня за висотою, висота розетки – 12-15 см, діаметром 42-50 см. Положення листків у розетці від напівпрямого до горизонтального. Листки помірно зеленого забарвлення,

довжиною 16-20 см. Черешок довгий – близько 16 см, шириною – 0,7-0,9 см, має антоціанове забарвлення. Коренеплід середнього розміру: висота та ширина становить 7,5-8,0 см. Позиція найбільшої ширини коренеплоду - до середини. Основний колір шкірки коренеплоду помірно жовтий, зелене забарвлення шкірки у верхній частині наявне. Місце прикріплення коренів до коренеплоду знаходиться в нижній його частині, корені середньої товщини. Колір м'якуша білий, слабо знебарвлюється після кулінарної обробки.

Загальна урожайність коренеплодів 24,5-25,0 т/га, товарна – 22,8 т/га, товарність 92%. Маса товарного коренеплоду - 250-260 г, маса листя з одного коренеплоду - 160-165 г, процентне співвідношення маси листя до маси коренеплоду – 64 %. Лежкість коренеплоду під час зимового зберігання 93%. В листках міститься: сухої речовини – 17%, аскорбінової кислоти – 125 мг/100 г, білка – 3,5 %, у коренеплоді відповідно – 15 %, 28 %, 1,8 %.

В результаті селекційної роботи одержано сорт петрушки кучеряволистої різновидності Стихія. Метод створення – індивідуально-родинний добір із гібридної популяції, одержаної від вільного перезапилення (полікросу) чотирьох форм петрушки кучеряволистої: популяцій та доборів з них походженням із Вінницької, Львівської і Донецької областей України та із Голландії. Розетка середньої висоти – 20-25 см та діаметра – 28-32 см, щільна. Інтенсивність кучерявості листкової пластинки - сильна. Листкова пластинка згрупована, частки листка дещо загнуті догори, глибина розрізу часток - велика. Розетка листків напівпряма, складається з 18-20 листків. Листки щільні, трикутної форми, середньої довжини - 16-18 см, шириною 14-16 см. Черешок листка без проявів антоціану, середній за довжиною – 9-10 см, товщиною – 4-5 мм. Черешок листка II-го порядку між першим та другим вузлом 7-8 см.

Сорт високоврожайний, товарна урожайність зелені в фазу повністю розвиненої розетки 35,0 т/га. Сорт ранньостиглий. Virізняється інтенсивним наростанням зеленої маси. Середня маса однієї рослини (розетки) 128,5 г. Дегустаційна оцінка – 4,7 бала. Сорт virізняється високою декоративністю, рекомендується використовувати у свіжому вигляді, зокрема для прикрашання страв, а також для переробки і консервної промисловості.

Створений на ДС «Маяк» IOБ НААН України сортимент пряно-смакових коренеплідних рослин рекомендований для освоєння в агроформуваннях усіх форм власності та господарювання і у приватному секторі в зонах Лісостепу і Полісся України.

Висновки. У результаті проведеної на ДС «Маяк» IOБ НААН України селекційної роботи створено конкурентноздатні сорти пряно-смакових коренеплідних овочевих рослин – пастернаку Стимул, селери Рома і петрушки Стихія, які рекомендуються для освоєння в агроформуваннях усіх форм власності і господарювання. Робота по створенню конкурентоздатних сортів і гібридів даної групи овочевих рослин на станції продовжується.

Література

1. Горова Т.К. Ефективність методів селекції коренеплідних і зеленних овочевих культур // Т.К. Горова / Автореф. дис... доктора с.-г. наук. – К., 1995. – 54 с.
2. Методика дослідної справи в овочівництві і баштанництві // За ред. Г.Л. Бондаренка і К.І. Яковенка. – Харків: Основа, 2001.- 369 с.
3. Методика проведення експертизи сортів на відмітність, однорідність та стабільність (ВОС) (овочеві, баштанні культури та картопля). // Охорона прав на сорти рослин: Офіц. бюл. – К.: Алефа, 2004. – Вип.1'2004, част. 2. – 252 с.
4. Морфологічні ознаки сільськогосподарських культур для визначення відмітності, однорідності та стабільності сортів рослин // Охорона прав на сорти рослин: Офіц. бюл. – К.: Алефа, 2006. – Вип. 1'2006, част. 3. – 280 с.
5. Позняк О.В. Методичні підходи в адаптивній селекції малопоширених овочевих культур // О.В. Позняк, А.М. Маленко / Сучасні аспекти ведення сільського господарства: Матеріали III наук.-практ. конф. молодих вчених (17 лютого 2009 р., Прогрес, Україна). – Чернігів: підрозділ операт. друку Чернігівського держ. ЦНТЕІ, 2009.- С. 63-67.
6. Сучасні методи селекції овочевих і баштанних культур // За ред. Т.К. Горової і К.І. Яковенка. – Харків, 2001. – 644 с.
7. Терьохіна Л.А. Маркетингові дослідження моніторингу ринку інноваційної продукції овочівництва // Л.А. Терьохіна, О.В. Ручкін, М.Г. Шевченко, Л.А. Расторгуєва / Овочівництво і баштанництво: Міжвід. темат. наук. зб-к. – Харків: ТОВ «Виробниче підприємство «Плеяда», 2010. – Вип. 56. – С. 282-285.
8. Формазюк В.И. Энциклопедия пищевых лекарственных растений. Культурные и дикорастущие растения в практической медицине // В.И. Формазюк. – К.: Издательство А.С.К., 2003 . – 792 с.
9. Яровий Г.І. Сучасний стан і перспективи розвитку овочівництва в Україні // Г.І. Яровий / Овочівництво і баштанництво: Міжвід. темат. наук. зб-к. – Харків, 2006. – Вип. 52. – С. 3-14.

Новейший сортимент пряно-вкусовых корнеплодных растений как составляющая инновационного развития отечественного овощеводства

Харицкий Н.В., Позняк А.В.

Создание и внедрение в производство конкурентоспособного сортимента является неотъемлемой составляющей инновационного развития отечественного овощеводства. В статье представлена морфолого-биометрическая и хозяйственная характеристики сортов пряно-вкусовых корнеплодных овощных растений селекции ОС «Маяк» ИОБ НААН – пастернака Стимул, сельдерея Рома и петрушки Стихия – инновационных продуктов для внедрения в агроформированиях всех форм собственности и хозяйствования.

Ключові слова: *овощеводство, инновационный продукт, сорт, внедрение.*

The up-to-date assortment of spicy-flavouring root plants, as an element of innovative development of the domestic vegetable growing

Kharytskyi M.V., Pozniak O.V.

Creation and introduction into production of competitive assortment is an essential part of the innovative development of the domestic vegetable growing.

The article gives the morphological-biometric and economic characteristics of the varieties of the spicy-flavouring root vegetable plants by breeding of the research station «Mayak» IVM NAAS: parsnip Stymul, celery Roma and parsley Stykhiya – innovative products for introduction in agricultural establishments of in all forms of ownership and management.

Keywords: *vegetable growing, innovative product, variety, introduction.*

УДК 665.11

ДОСЛІДЖЕННЯ ОСОБЛИВОСТЕЙ ПРОЦЕСУ ОЧИЩЕННЯ СУСПЕНЗІЙ

М.Є. ШАБЛІЙ,

кандидат технічних наук,

В.І. ВАСИЛЮК,

декан, НАТІ

Досліджено процес фільтрації рослинної олії. Встановлено діаметр отворів ситової поверхні і визначено продуктивність фільтрації апарата.

Ключові слова: *процес фільтрації, рослина олія, апарат для фільтрації рідинних суспензій.*

Проблема. Рослинну олію отримують способом віджиму на 2500 міні-заводах, що функціонують в сільській місцевості України. При віджимі олії разом з нею через зерні щілини преса проходить до 5% дрібних часточок м'язги [1]. Очищення олії від грубих домішок, що надходить з пресів при температурі 20-80° С, проводять відстоюванням або на відцентрових апаратах, що вимагає великих затрат електроенергії[2].

Вирішення проблеми виділення грубих домішок з олії можливе за умов впровадження вдосконалених ситових апаратів.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Для розподілу рідинних суспензій приміняють дугові сита [3]. Основною перевагою сит є відсутність в конструкції рухомих частин, при цьому сепарація проходить якісно з мінімальними енергозатратами. Недоліки процесу сепарації: забивання щілин, нестійкість роботи і складність керування процесом. Досліджено процес грубого